

Almanya’da Yaşayan Türkler ve Almancanın Türkçeye Etkisi

Beytullah Bekar*
(Kayseri)

Özet: Günümüzde Almanya’da 2,5 milyona yakın Türk yaşamaktadır. Bunların kimi Alman vatandaşı kimi ise Türk vatandaşıdır. Türklerin dil kullanımında Almancanın etkisiyle Türkiye Türkçesinden farklı gelişmeler görülmeye başlanmıştır. Özellikle III. kuşağın küçük yaştan itibaren Almanca eğitimin verildiği kreşlere gitmeleri, aile içinde Almanca konuşmaları ve bazılarının hiç Türkiye’ye gelmemiş olması onlarda birinci dillerinin Almanca olmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler III. kuşakta Almancadan Türkçeye yapılan kod kaydırmalarının hangi seviyelerde olduğunun araştırılmasını zaruri kılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Kod kaydırma, Almanya, asimilasyon, göç

Abstract: Approximately 2,5 million Turkish people live in Germany now. Some of them are German citizens, others are Turkish citizens. There are some different progresses seen in the Turkish language used by those in German compared to Turkish which is spoken in Turkey. In Germany, especially the third generation Turkish people goes to kindergartens where the language of education is German; they speak only German at home and some of them have never been to Turkey. Because of these reasons, their first language becomes German. Due to the progresses seen in the Turkish language used by the third generation Turkish in German, there must be a research on the level of code-switching made by them from German to Turkish.

Keywords: Code-switching, Germany, Assimilation, Immigration

---

* beytullahbekar@gmail.com, Erciyes Üniversitesi.

Almanya'ya Göç

İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan Almanya, endüstrisini hızla geliştirmeye başlamış, gelişen endüstri beraberinde iş gücü açığını ortaya çıkarmıştır. Almanya işçi açığını kapatmak amacıyla önce İtalya arkasından Türkiye, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Tunus gibi ülkelerle anlaşmalar yaparak işçi açığını giderme yoluna gitmiştir¹.

Almanya, gelen işçilerin Almanya'da belli bir süre çalışıp ülkelerine geri dönecekleri düşüncesiyle onları “misafir işçi” (Gastarbeiter) olarak adlandırmış fakat gelen işçilerin çoğu ülkelere geri dönmemiş ve Almanya'ya yerleşmişlerdir. Günümüzde Almanya, kimi Türklerin birinci vatanı, kimilerinin ise ikinci vatanı durumuna gelmiştir. Şu an Almanya'da üç kuşak Türk birlikte yaşamaktadır.

İlk gidenler -I. kuşak- Almanca bilmemenin, çevreyi tanımamanın ve kültüre yabancı olmanın etkisiyle evden işe, işten eve bir hayat sürmüşler. Bu sebeple I. kuşakta hâlâ Türkiye Türkçesi ağız özellikleri yaygın olarak görülmektedir.

Kültür ve dil çatışmasını en çok yaşayan kuşak ise II. kuşak olmuştur. Arkadaş çevresi ve okul onlar için yeni bir kültürle tanışmanın zeminini hazırlamıştır. III. kuşağın aile içinde Türkçe, okul ve arkadaş ortamında ise Almanca konuşmaları dil yönünden farklılıkların oluşmasına sebep olmuştur.

III. kuşak, II. kuşağın yaşadığı çoğu sıkıntıları yaşamamıştır. II. kuşak çoğu şeyi daha olgunlukla karşılamış ve çocuklarının Almanya'ya ve Alman kültürüne uyum sağlaması için gayret göstermiştir. Fakat aile büyükleri tarafından gösterilen bu gayret III. kuşak tarafından Türk kültürünün ve Türkçenin ikinci plana itilmesine sebep olmuştur. III. kuşaktan bazı fertlerin Türkiye'yi hiç görmeden yetiştikleri, bu sebeple de birinci dillerinin yaşadıkları ülkenin dili olmaya başladığı görülmüştür². Almanya'ya 1961 yılında ilk giden işçilerden günümüze kadar elli yıl

¹ Koçtürk, Milazım, “Almanya'ya Göçün Tarihi”, *Die Gaste*, Sayı 2, Temmuz-Ağustos 2008, s. 5, Duisburg-Essen Üniversitesi.

² Özkan, Nevzat, *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 31.
<http://www.turkdilleri.org/>

geçmiştir. Bu süre içinde Türkler -özellikle III. kuşak-; uygulanan politikalar, bilinçsizlik, baskın kültürün etkisi ve eğitim yetersizliği gibi saikalarla ana dil kaybına uğramışlar, Almancadan değişik seviyelerde gerçekleşen kod kopyalamalar³ neticesinde Türkçeye Almancanın karışmasından oluşan bir dil kullanmaya başlamışlardır. Kimilerinde ise baskın dil Almanca olmuştur.

Almanya'da I., II. ve III. kuşaktan oluşan 3 milyona yakın Türk yaşamaktadır. Bugün Almanya'da Türklerin dilleri ve kültürleri uyum çalışması adı altında dışlanmak suretiyle Türkler asimile edilmeye çalışılmaktadır. Alman devleti, asimilasyonun önündeki en büyük engelin ana dili Türkçe olduğunu bildiği için gelecek kuşakların birinci dilinin Almanca olması için planlamalarını yapmış ve bu yönde çalışmalarını yürütmeye başlamıştır.

Almanya'da Türk Nüfusu

Almanya'da Türk nüfusunun varlığı 1878 yılına kadar gitmektedir⁴. Fakat Türklerin Almanya'da sayıca çoğalmaları yapılan iş gücü anlaşmasıyla 1961 yılından itibaren Almanya'ya giden işçilerden sonra olmuştur.

---

³ “Etkileşmedeki iki dilden birine ait birim veya yapının öbür dile aktarılması hadisesidir. Bu aktarım ses, söz varlığı veya söz dizimi seviyesinde gerçekleşebilir.”

⁴ I. Böre - R. Haerkötter – P. Kappert, Türken in Berlin 1871-1945, Walter de Gruyter Verlag, Berlin 2002, s. 352-369.

Tablo 1. Yıllara Göre Almanya'daki Türk Nüfusu⁵

Yıl	Kişi
1961	6.800
1971	652.000
1981	1.546.000
1991	1.780.000
1998	2.110.200
1999	2.054.000
2001	1.998.534
2008	1.688.370
2009	1.658.083

Almanya'da 1,5 milyonun üzerinde Türk vatandaşı yaşamaktadır. Bunlara ilave olarak resmî rakamlara göre 1 milyona yakın da Alman vatandaşı Türk Almanya'da yaşamaktadır.

Tablo 2. Almanya'daki Toplam Türk Sayısı⁶

Yıl	Sayı
2007	2.495.000
2008	2.527.000
2009	2.502.000
2010	2.485.000

⁵ 1878-1945 yılları arası veriler "Ingeborg Böer- Ruth Haerkötter- Petra Kappert, Türken in Berlin 1871-1945, Walter de Gruyter Verlag, Berlin 2002, s. 352-369"; 1945 sonrası veriler ise Federal İstatistik Dairesi'nin yıllık çıkarmış olduğu "Bevölkerung und Erwerbstätigkeit Ausländische Bevölkerung Ergebnisse des Ausländerzentralregisters, 2006-2008" adlı çalışmadan alınmıştır. Tabloda verilen rakamlara Alman vatandaşlığına geçen Türkler dahil değildir.

⁶ https://de.wikipedia.org/wiki/Türkeistämmige_in_Deutschland (10.01.2010)
<http://www.turkkilleri.org/>

Almanya’da yaşayan Türklerin nüfusu 2010 yılı itibarıyla yaklaşık 2,5 milyondur. Gerek Alman vatandaşı gerekse Türk vatandaşı olan Türklerin kimliklerini koruyabilmeleri ve gelecek kuşaklara aktarabilmelerinde en önemli araç dildir. Ana dili insanın benliğini, ferdi bilincini, kimliğini ve kişiliğini belirleyen esas bir unsurdur. Kültür ve dil bir milleti ortak paydada toplayan ve o millete millet kimliği kazandıran birbirinden ayrılmaz iki esas unsurdur. Bir topluluğun dili ve kültürü o topluluğun aynasıdır. Bir topluluk tarafından kullanılan dil, içinde o toplum hakkında geniş bilgiler barındırır. Zeynep Korkmaz⁷, dil-millet ilişkisinden şu şekilde bahseder: “Diller toplumların yaşama düzenlerine uygun birer konuşma ve anlaşma düzenine sahiptirler. Bir toplumun dil davranışı, o toplumdaki yaşama düzeninin bir parçası ve bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla da, dilin yapısı, yaşama düzeninin yapısına paralel olarak yol almaktadır. Milletlerin gelişmesine, karakterlerinin belirmesine paralel olarak, bunlardan dil de etkilenir. Her dil kendi milletinin özelliklerine ayak uydurarak belli bir karakter kazanır.” der. Dil ve kimlik arasındaki bu sıkı ilişki sayesinde bir milletin diline bakarak kültürel olarak hangi noktada olduğu rahatlıkla görülebilir. Özellikle başka ülkelerde yaşayan Türklerin dil kullanımları asimilasyon süreçleri hakkında bizlere somut veriler sunmaktadır.

Konuşmada Almancanın Türkçeye Etkileri

Almanya’da Türkçe derslerinin kaldırılmaya başlanması sebebiyle genç kuşaklarda Almancanın Türkçe üzerindeki etki süreci hızlanmıştır. 2006/2007 öğretim yılında Almanya genelinde üniversite öncesi toplam 381.459 Türk öğrenci varken bunlardan Türkçe dersine devam eden öğrenci sayısı 197.225’tir. 2007/2008 öğretim yılında Türk öğrenci sayısı 354.284 olup Türkçe dersine devam eden öğrenci sayısı ise 133.021’e gerilemiştir. 2006/2007 öğretim yılında Türk öğrencilerden yaklaşık %

---

⁷ Korkmaz, Zeynep, “Cumhuriyet Döneminde Bir Kültür Dili Olarak Türkçe”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 652.
<http://www.turkdilleri.org/>

50'si Türkçe dersine devam ederken bu sayı 2007/2008 öğretim yılında %37'lere kadar düşmüştür⁸.

Genç kuşaklarda aile içinde ve okulda Türkçe öğreniminin gerekli seviyede gerçekleşmemesi sebebiyle konuşma esnasında Türkçeden Almancaya kaymalar görülmektedir. Konuşurken Türkçesi akıllarına gelmeyen kavramları Almanca kelimelerle anlatma yoluna gitmekte veya kendilerini Almanca daha iyi ifade edebildiklerinden Almanca konuşmayı tercih etmekte.

Örnek 1⁹:

- *Mesela Top/kapı Sarayı kaç saat sürücek?...>>>das weiß ich sicher nicht ganz genau.* (a.g.e: 232)
- *Biz za:ten /..büt/çe bütçemizi ona göre ayarlarız. Sechs hundert Euronun içindeydi o ..Wenn wir diesen Plan machen ja dann haben wir Zeit . ( ) stres değil **musst da lernen und so...** O planı yapınca **detailliert** bi plan olacak o bak gör..* (a.g.e: 232-233)
- *Bir de **Bahnhof** otobüsler ordan kalkıyor.* (a.g.e: 236)
- ***Nein nein** Otogarda şey var. <<<nur jetzt weiß ich nicht Kuşadası otobüsü: tamam mı! Harem'den kalkıyo mu? **Dann fahren wir zum** otogar... **und dann fahren wir zum** servis... o şekilde* (a.g.e: 237)
- *Söyleyeyim mi **Lüngesi** şu bar kadar?* (a.g.e: 169)

Örnek 2¹⁰:

⁸

Veriler için bkz:

http://www.calisma.de/index.php?option=com_filecabinet&view=files&id=4&Itemid=57
(22.02.2009)

⁹

Gümüšoğlu, Turgut, *Sprachkontakt und deutsch-türkisches Code-Switching: Eine soziolinguistische Untersuchung mündlicher Kommunikation türkischer Migrantinnen*, Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag, 2010.

¹⁰

Keim, Inken, *Die "türkischen Powergirls" Lebenswelt und kommunikativer Stil einer Migrantinnengruppe in Mannheim*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, 2007.
<http://www.turkdilleri.org/>

- HA: *ya beni beklesenize, ne kadar gıcıkınız*<*hallo könnt ihr nicht kurz warten ich will doch mit*> (a.g.e: 349)
- GL: *Hatce gitcen mi Şükrüyeyle oraya die heult fast* (a.g.e.: 348)
- HA: *neden*
- GL: *fast*
- HA: *nee:*
- GL: *dedi ki saat üçte yola çıkacak mısınız*
- HA: *üçte: ich weiß nisch mal wo des arzt is arzt is üç buçukta*
- GL: *hasan amcaninkine gitcek*

Her iki örnek metinde karşımıza çıkan kod kopyalamaların Türkçeden Almancaya söz varlığı şeklinde geçişlerle olduğu görülmektedir. Birkaç örnekte (*Längesi, Euronun*) ise Almanca kelimelere Türkçe ekler getirilmiştir. Bunlarla birlikte Türkçe kelimelerin telaffuzlarında inceleme yapılmamış yalnız bir iki kelime telaffuz edildiği gibi (*olucak, kalkıyo, gitcen mi*) verilmiştir.

Sonuç

Gerek yukarıda verilen örneklerde gerekse konuyla ilgili başka çalışmalarda Türkçe kelimelerin telaffuzunu göstermek için fonetik incelemelerin yapılmamış olması bir eksiklik¹¹. Fonetik incelemelerin yapılması, özellikle III. kuşakta, Türkçe üzerinde Almancanın etkisinin görülmesi açısından önemlidir. Dil kaybının hangi seviyede olduğunun

¹¹ Bu araştırmalar daha çok Almanya'daki üniversitelerdeki araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Bu sebeple araştırmanın merkezinde daima Almanca yeterlilikleri ve Almancayı öğrenme seviyeleri olmuştur. Almanya'da yaşayan Türklerin Türkçe yeterliliklerinin Türkiye'deki üniversitelerdeki araştırmacılar tarafından Türkçe merkeze alınarak yapılmalıdır. Araştırma kapsamında I., II. ve III. kuşakta Türkçenin durumu, ağız özellikleri ve Almancadan etkilenme seviyeleri araştırılmalıdır.

belirlenmesi, yetkili birimler tarafından gerekli çalışmaların yapılması açısından önemlidir.

Kaynakça

Gümüšođlu, Turgut, *Sprachkontakt und deutsch-türkisches Code-Switching: Eine soziolinguistische Untersuchung mündlicher Kommunikation türkischer Migrantinnen*, Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag, 2010, Frankfurt, Almanya.

I. Böre - R. Haerkötter – P. Kappert, *Türken in Berlin 1871-1945*, de Gruyter Verlag 2002, Berlin, Almanya.

Keim, Inken, *Die “türkischen Powergirls” Lebenswelt und kommunikativer Stil einer Migrantinnengruppe in Mannheim*, Gunter Narr Verlag 2007, Tübingen, Almanya.

Koçtürk, Milazım, “Almanya’ya Göçün Tarihi”, *Die Gaste*, Sayı 2, Temmuz-Ağustos 2008, Duisburg-Essen Üniversitesi, Almanya.

Korkmaz, Zeynep, “Cumhuriyet Döneminde Bir Kültür Dili Olarak Türkçe”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, TDK Yayınları 1995, Ankara, ss. 651-659.

Özkan, Nevzat, *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları 2007, Ankara.

http://www.calisma.de/index.php?option=com_filecabinet&view=files&id=4

1. https://de.wikipedia.org/wiki/Türkeistämmige_in_Deutschland